

PRAWO KONSTYTUCYJNE

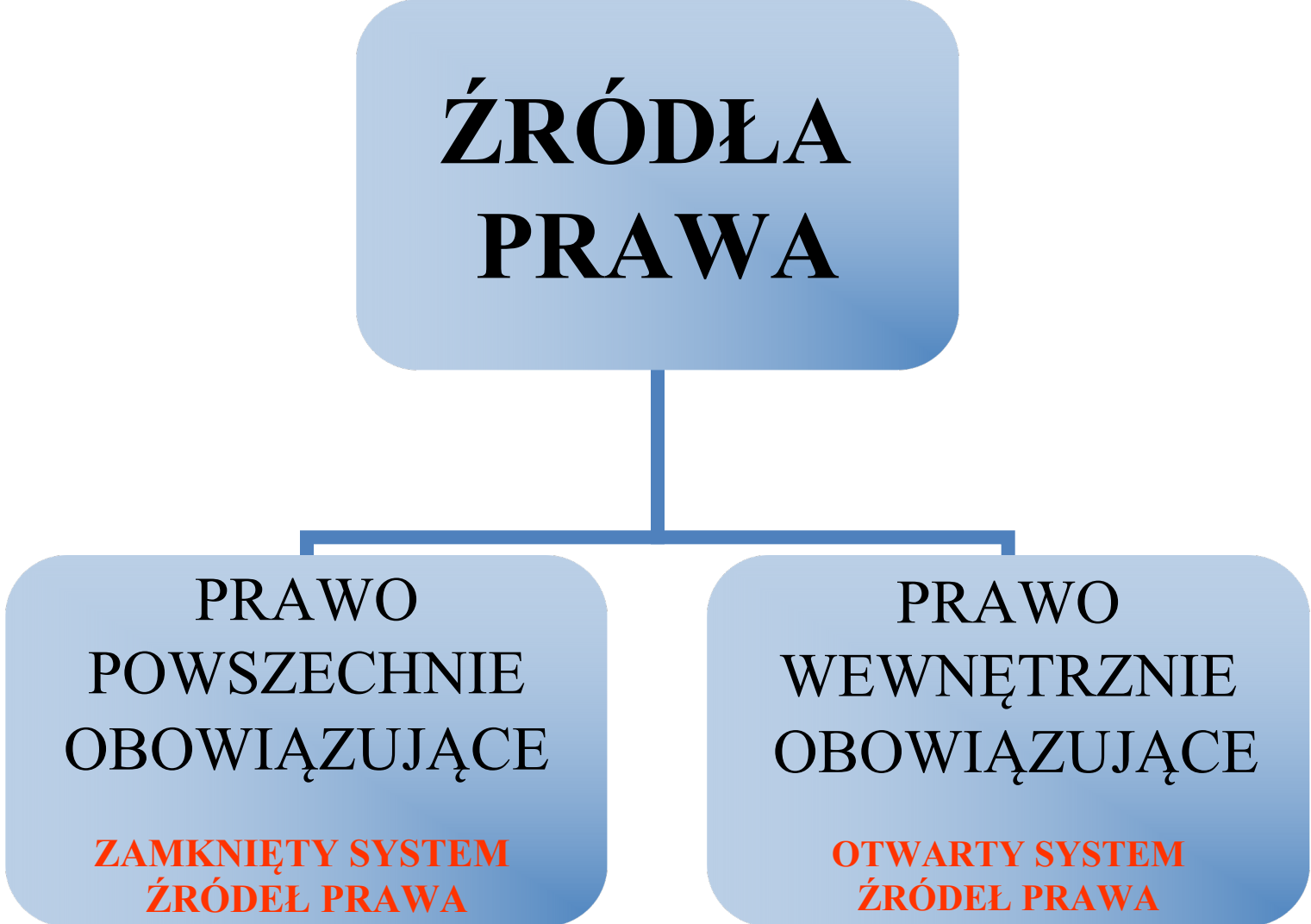
NSP(Z) 2019/2020

ŹRÓDŁA PRAWA

mgr Kinga Drewniowska

DUALISTYCZNY CHARAKTER SYSTEMU ŹRÓDEŁ PRAWA

ŹRÓDŁA PRAWA


```
graph TD; A[ŹRÓDŁA PRAWA] --> B[PRAWO POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCE]; A --> C[PRAWO WEWNĘTRZNIE OBOWIĄZUJĄCE]; B --- D[ZAMKNIĘTY SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA]; C --- E[OTWARTY SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA];
```

PRAWO
POWSZECHNIE
OBOWIĄZUJĄCE

ZAMKNIĘTY SYSTEM
ŹRÓDEŁ PRAWA

PRAWO
WEWNĘTRZNIE
OBOWIĄZUJĄCE

OTWARTY SYSTEM
ŹRÓDEŁ PRAWA

ŹRÓDŁA PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCEGO

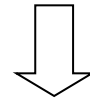
Art. 87 Konstytucji RP

1. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: **Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.**
2. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, **akty prawa miejscowego.**

Art. 88 Konstytucji RP

1. Warunkiem wejścia w życie ustaw, rozporządzeń oraz aktów prawa miejscowego jest ich **ogłoszenie.**
2. Zasady i tryb ogłaszania aktów normatywnych określa ustawa.
3. Umowy międzynarodowe ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie są ogłaszane w trybie wymaganym dla ustaw. Zasady ogłaszania innych umów międzynarodowych określa ustawa.

ZAMKNIĘTY SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCEGO

Istotą przepisów prawa powszechnie obowiązującego jest ich zakres obowiązywania – mogą one wiązać wszystkie podmioty w państwie, kształtując ich sytuację prawną.

Przepisy prawa powszechnie obowiązującego mogą być ustanowione **tylko przez organy wymienione w Konstytucji**, zgodnie z procedurą w niej opisaną i **tylko w formach (typach aktów) przez konstytucję przewidzianych**. Zamknięcie systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego nastąpiło, więc w dwóch aspektach, tj. przedmiotowym i podmiotowym.

Akty prawa powszechnie obowiązującego ujęte są w **hierarchiczny system**, pozwalający na ścisłe wyznaczenie rangi każdego z tych aktów.

„(...) ustrojodawca w sposób w pełni zamierzony i jednoznacznie wyrażony przyjął w Konstytucji przedmiotowo i podmiotowo zamknięty system źródeł prawa powszechnie obowiązującego”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 czerwca 2000 r. (K 25/99)

„(...) nawet art. 87 Konstytucji nie ustanowił zamkniętego systemu aktów będących źródłami prawa powszechnie obowiązującego, **choć uzupełnienie tego katalogu możliwe jest tylko na podstawie szczególnych przepisów konstytucyjnych**”

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 1998 r. (K 21/98)

Art. 234 Konstytucji RP

Art. 91 ust. 3 Konstytucji RP

OGŁASZANIE AKTÓW POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCYCH

Warunkiem wejścia w życie aktu powszechnie obowiązującego jest jego **ogłoszenie w dzienniku urzędowym**.

Akty normatywne ogłasza się **niezwłocznie**.

Dziennikami urzędowymi w rozumieniu ustawy są: Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, dzienniki urzędowe ministrów kierujących działami administracji rządowej, dzienniki urzędowe urzędów centralnych oraz wojewódzkie dzienniki urzędowe.

Przy obliczaniu terminu wejścia w życie aktu normatywnego określonego w dniach nie uwzględnia się dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przypadków, gdy akt normatywny wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Terminy wejścia w życie aktu normatywnego określone w tygodniach, miesiącach lub latach kończą się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada dniu ogłoszenia, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca.

Vacatio legis!

KAZUS NR 1

Dnia 28 stycznia 2018 r. Prezydent RP podpisał nowelizację ustawy o ochronie praw zwierząt, która wprowadziła liczne zmiany, mające zapobiec znęcaniu się nad zwierzętami oraz ich bestialskiemu uśmiercaniu. Ustawa została ogłoszona w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej dnia 29 stycznia 2018 r., a zgodnie z ostatnim przepisem nowej ustawy *vacatio legis* wynosi miesiąc.

- 1) Kiedy nowelizacja ustawy wejdzie w życie?
- 2) Kiedy ustawa zaczęłaby obowiązywać w przypadku, gdyby jej publikacja nastąpiła nie w Dzienniku Ustaw, a w Dzienniku Urzędowym Monitor Polski?

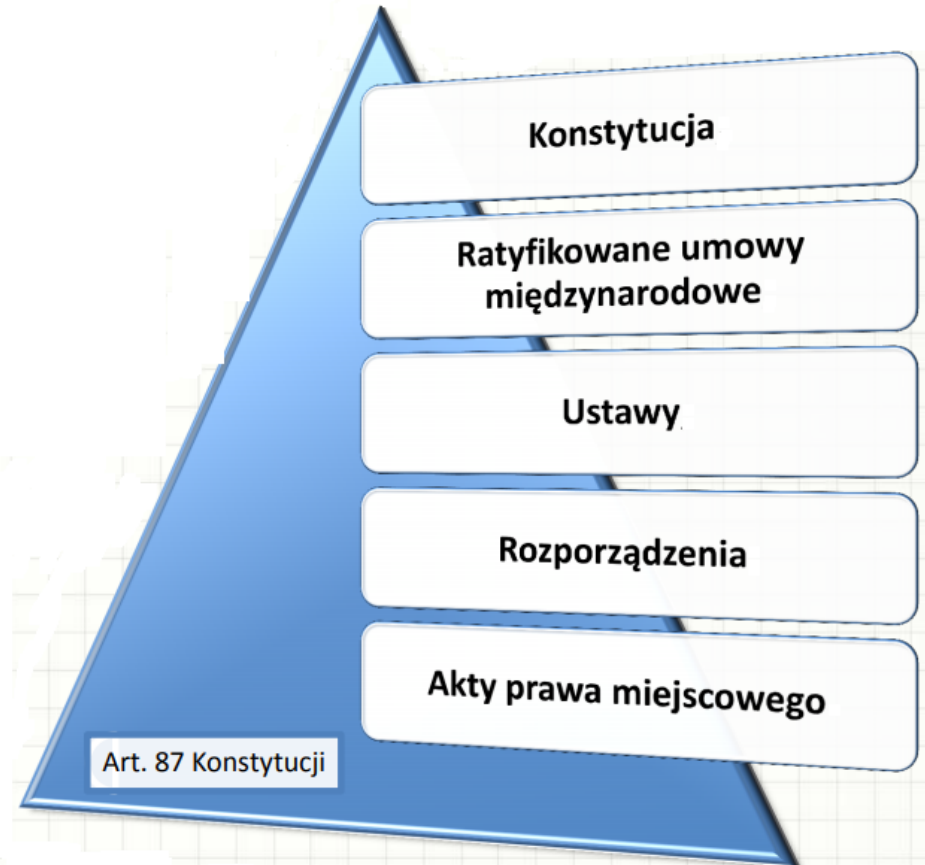
KAZUS NR 2

Dnia 15 maja 2018 r. Prezydent RP podpisał nowelizację ustawy o podatku od towarów i usług, obniżając stawkę podatku z 23% do 22%. Ustawa została opublikowana dwa dni później w Dzienniku Ustaw, jednak okazało się, że opublikowany tekst ustawy różni się od tekstu ustawy, która została przyjęta przez parlament, a następnie podpisana przez Prezydenta RP. Jeden z błędów w tekście ustawy polegał na określeniu nowej stawki podatkowej na „2,2%”, a nie na „22%”, która to oczywista omyłka może mieć istotne znaczenie w odniesieniu do budżetu państwa.

- 1) Jaka jest procedura „naprawy błędów” dot. publikacji tekstu ustaw?

ŹRÓDŁA PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJACEGO - HIERARCHIA AKTÓW PRAWNYCH

Zasada hierarchicznej budowy systemu źródeł prawa polega na ujęciu źródeł prawa powszechnie obowiązującego w system zbudowany na **zasadzie wzajemnego podporządkowania**, co oznacza, iż każdemu typowi aktu normatywnego w hierarchii źródeł prawa powszechnie obowiązującego przysługuje określona ranga w w stosunku do pozostałych typów aktów normatywnych.

USTAWA

- **najwyższa po Konstytucji moc prawna**
- **nieograniczony zakres przedmiotowy regulacji** (Konstytucja RP nie określa w sposób całościowy materii podlegających normowaniu w ustawach)
- **zasada prymatu ustawy** (ustawa zajmuje szczególne miejsce zaraz po Konstytucji i podporządkowane jej powinny zostać wszystkie akty prawne, a obowiązek stosowania ustawy mają wszystkie organy państwowe; wyrażona w formie ustawy wola państwa ma pierwszeństwo prawne w stosunku do każdego innego wyrażenia tej woli)
- **zasada wyłączności ustawodawczej parlamentu** (akt parlamentu)
- **specjalna procedura uchwalania** (procedura ustawodawcza)
- **zasada wyłączności ustawy** (pewne sprawy są zastrzeżone wyłącznie dla regulacji ustawowej)
  - budżet (art. 219 ust. 1 Konstytucji RP)
  - statut jednostki w państwie
  - podstawowe kompetencje, zasady organizacji i funkcjonowania organów władzy publicznej

ROZPORZĄDZENIE

Art. 92 Konstytucji RP

1. Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać **organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.**
2. Organ upoważniony do wydania rozporządzenia nie może przekazać swoich kompetencji, o których mowa w ust. 1, innemu organowi.

ROZPORZĄDZENIE

- akty prawa powszechnie obowiązujące stojące w hierarchii źródeł prawa poniżej ustaw (**charakter aktu podustawowego**)
- **charakter wykonawczy w stosunku do ustaw**
- **katalog organów państwowych mogących wydawać rozporządzenia**
  - **Prezydent RP** (art. 142 ust. 1 Konstytucji RP)
  - **Rada Ministrów** (art. 146 ust. 4 pkt 2 Konstytucji RP)
  - **Prezes Rady Ministrów** (art. 148 pkt 3 Konstytucji RP)
  - **ministrowie** (art. 149 ust. 2 Konstytucji RP)
  - **przewodniczący komitetów określonych w ustawach** (art. 149 ust. 3 Konstytucji RP)
  - **Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji** (art. 213 ust. 2 Konstytucji RP)
- może być wydane tylko na podstawie **szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie** (upoważnienie ustawowe)

ROZPORZĄDZENIE

- wymóg szczególności upoważnienia:
  - **szczegółowość podmiotowa** – wyraźne wskazanie organu spośród organów wymienionych w Konstytucji RP, który może lub ma obowiązek je wydać (upoważnienie o charakterze fakultatywnym lub obligatoryjnym);
zakaz dokonywania subdelegacji!
  - **szczegółowość przedmiotowa** – pomiędzy ustawą a rozporządzeniem powinien istnieć merytoryczny związek, a normy rozporządzenia powinny służyć realizacji ustawy
  - **szczegółowość treściowa** – w ustawie, której wykonywaniu mają służyć przepisy rozporządzenia, należy zawrzeć wytyczne dotyczące treści rozporządzenia; daleko idące ograniczenie swobody kształtowania treści rozporządzenia
- rozporządzenia są ogłaszane w tym samym organie publikacyjnym, co ustawy, których wykonaniu służą (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej)

ROZPORZĄDZENIE

„ (...) niedopuszczalne jest takie sformułowanie upoważnienia, które w istocie upoważnia nie do wydania rozporządzenia w celu wykonania ustawy (...), lecz do samodzielnego uregulowania całego kompleksu zagadnień (...), co do których w tekście ustawy nie ma żadnych bezpośrednich unormowań, czy wskazówek”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 września 1997 r. (K 25/97)

„ (...) niedopuszczalne jest (...) przyjmowanie w ustawie uregulowań blankietowych, pozostawiającym organom władzy wykonawczej (...) swobodę normowania ostatecznego kształtu owych ograniczeń, a w szczególności wyznaczania zakresu tych ograniczeń”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 stycznia 2000 r. (P 11/98)

KAZUS NR 3

Minister Sportu został upoważniony na podstawie przepisu ustawy o sporcie wyczynowym do określenia w drodze rozporządzenia procedury przyznawania stypendiów za osiągnięcia sportowe. Delegacja ustawowa spełniała konstytucyjne wymagania. Minister Sportu zwlekał z wydaniem rozporządzenia, aż doszedł do przekonania, że kwestie finansowania sportu lepiej ureguluje Minister Finansów. Wydał więc zarządzenie, w którym upoważnił Ministra Finansów do wydania aktu wykonawczego. Minister Finansów odmówił wykonania upoważnienia, gdyż stwierdził, że nie jest jednostką organizacyjnie podległą Ministrowi Sportu i nie ma obowiązku stosować się do jego zarządzeń.

1. Czy Minister Finansów postąpił słusznie? Kto powinien wydać rozporządzenie dot. procedury przyznawania stypendiów?
2. Jak wyglądałaby sytuacja, gdyby to Prezes Rady Ministrów wydał zarządzenie Ministrowi Finansów wydania rozporządzenia dot. procedury przyznania stypendiów?

ROZPORZĄDZENIE Z MOCĄ USTAWY

Art. 234 Konstytucji RP

1. Jeżeli w czasie stanu wojennego Sejm nie może zebrać się na posiedzenie, **Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów** wydaje rozporządzenia z mocą ustawy w zakresie i w granicach określonych w art. 228 ust. 3-5. Rozporządzenia te podlegają zatwierdzeniu przez Sejm na najbliższym posiedzeniu.
2. Rozporządzenia, o których mowa w ust. 1, mają charakter źródeł powszechnie obowiązującego prawa.

Wyjątek od monopolu parlamentu na stanowienie prawa o mocy ustawy!

AKTY PRAWA MIEJSCOWEGO

Art. 94 Konstytucji RP

1. Organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie, ustanawiają akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów. Zasady i tryb wydawania aktów prawa miejscowego określa ustawa.

AKTY PRAWA MIEJSCOWEGO

- **dualistyczna konstrukcja władzy w terenie**
- prawo miejscowe ma z natury rzeczy **ograniczony terytorialnie zakres obowiązywania**
- **Konstytucja nie określa typów aktów prawa miejscowego i nie wskazuje organów właściwych do ich stanowienia**
- obecnie ustawodawstwo przewiduje istnienie dwóch typów aktów prawa miejscowego o powszechnie obowiązującym charakterze:
  - **przepisy wykonawcze do odrębnych ustaw** – konieczne jest wówczas istnienie upoważnienia zawartego w ustawie, które wskazuje organ władzy lokalnej i materii, która ma być uregulowana
  - **przepisy porządkowe** – wydawane na podstawie ogólnego upoważnienia zawartego w przepisach ustawy o poszczególnych szczeblach samorządu terytorialnego oraz ustawy o administracji rządowej w województwie

ŹRÓDŁA PRAWA WEWNĘTRZNE OBOWIĄZUJĄCEGO

Art. 93 Konstytucji RP

1. Uchwały Rady Ministrów oraz zarządzenia Prezesa Rady Ministrów i ministrów mają charakter wewnętrzny i obowiązują tylko jednostki organizacyjne podległe organowi wydającemu te akty.
2. Zarządzenia są wydawane tylko na podstawie ustawy. Nie mogą one stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów.
3. Uchwały i zarządzenia podlegają kontroli co do ich zgodności z powszechnie obowiązującym prawem.

AKTY PRAWA WEWNĘTRZNEGO

Każdy akt prawa wewnętrznego musi odpowiadać następującym wymaganiom:

- może być adresowany tylko do jednostek organizacyjnie podległych organowi wydającemu ten akt,
- nie może działać „na zewnątrz”, w szczególności nie może być podstawą decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów,
- może być wydany tylko w ramach ustawy, która musi określać ogólną kompetencję danego organu do wydawania aktów prawa wewnętrznego.

Każdy akt prawa wewnętrznego musi być zgodny z powszechnie obowiązującym prawem!

AKTY PRAWA WEWNĘTRZNEGO

„(...) system aktów prawa wewnętrznego ma – w przeciwieństwie do systemu aktów będących źródłami prawa powszechnie obowiązującego – **charakter systemu otwartego** (...). Trzon tego systemu stanowią akty wymienione w art. 93 ust. 1, ale nie ma konstytucyjnego zakazu, by przepisy ustawowe upoważniały także inne podmioty do stanowienia zarządzeń czy uchwał bądź też nawet aktów inaczej nazwanych, ale też odpowiadających charakterystyce aktu o charakterze wewnętrznym”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 1998 r. (K 21/98)

„(...) pojęcie podległości należy rozumieć nie tylko jako podległość organizacyjną w znaczeniu przyjętym w prawie administracyjnym, ale też szeroko – jako wszelki układ stosunków między organami konstytucyjnymi, któremu cechę podległości przypisuje konstytucja”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 1998 r. (K 21/98)

KAZUS NR 4

Minister właściwy do spraw kultury wydał, na podstawie odpowiednich przepisów upoważniających, zarządzenie, w którym nakazywał każdemu obywatelowi przeczytanie jednej książki w miesiącu i sporządzenie z tej lektury sprawozdania. Sprawozdania miały być zgromadzone w Ministerstwie Kultury. Osoby, które nie wywiążą się z obowiązku, miały być kontrolowane przez specjalne służby powołane w zarządzeniu Ministra, a ponadto za niezłożenie sprawozdania z lektury w terminie groziła grzywna w wysokości 5.000 złotych. Minister swoje zarządzenie uzasadnił chęcią doprowadzenia do wzrostu zainteresowania literaturą w społeczeństwie.

1. Jaki jest wpływ zarządzeń ministra na kształtowanie się praw i obowiązków jednostek?
2. Jaki charakter mają zarządzenia ministra?

PRAWO MIĘDZYNARODOWE W KRAJOWYM PORZĄDKU PRAWNYM

ŹRÓDŁA PUBLICZNEGO PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

UMOWY
MIĘDZYNARODOWE
(KONWENCJE)

ZWYCZAJ
MIĘDZYNARODOWY

ZASADY
OGÓLNE
PRAWA

INNE

UMOWY MIĘDZYNARODOWE

Art. 9 Konstytucji RP

Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego.

UMOWA MIĘDZYNARODOWA – zgodne oświadczenie woli dwóch lub więcej podmiotów prawa międzynarodowego, które rodzi prawa i obowiązki skuteczne w prawie międzynarodowym.

Z punktu widzenia źródeł prawa najważniejsze znaczenie ma podział umów międzynarodowych na:

- **umowy ratyfikowane**
  - **umowy ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie**
  - **umowy ratyfikowane bez zgody wyrażonej w ustawie**
- **umowy nieratyfikowane**

UMOWY MIĘDZYNARODOWE

RATYFIKACJA – akt ostatecznego potwierdzenia woli państwa związania się umową międzynarodową, dokonywany z reguły przez głowę państwa.

Ratyfikację umowy poprzedza jej zawarcie, które w Polsce dokonywane jest przez **Radę Ministrów** (art. 146 ust. 4 pkt 10 Konstytucji RP). Dopiero po zawarciu umowy jej ratyfikacji dokonuje **Prezydent RP** (art. 133 ust. 1 pkt 1 Konstytucji RP). **Po ratyfikacji umowa międzynarodowa staje się źródłem prawa powszechnie obowiązującego, wymienionym w art. 87 ust. 1 Konstytucji RP.**

Ratyfikowane umowy międzynarodowe dzielą się na umowy ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie oraz umowy ratyfikowane bez konieczności uzyskiwania takiej zgody. **Katalog umów, których ratyfikacja wymaga uzyskania uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, zawiera art. 89 Konstytucji RP oraz art. 90 Konstytucji RP (tryb szczególny).**

RATYFIKACJA UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH

Art. 89 Konstytucji RP

1. Ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga **uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie**, jeżeli umowa dotyczy:
  - 1) pokoju, sojuszy, układów politycznych lub układów wojskowych,
  - 2) wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji,
  - 3) członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej,
  - 4) znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym,
  - 5) spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.
2. O zamiarze przedłożenia **Prezydentowi Rzeczypospolitej** do ratyfikacji umów międzynarodowych, których ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie, **Prezes Rady Ministrów** zawiadamia Sejm.
3. Zasad oraz tryb zawierania, ratyfikowania i wypowiedzania umów międzynarodowych określa ustawa.

UMOWY MIĘDZYNARODOWE

Art. 90 Konstytucji RP

1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej **w niektórych sprawach.**
2. **Ustawa wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.**
3. Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w **referendum ogólnokrajowym** zgodnie z przepisem art. 125.
4. **Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.**

UMOWY MIĘDZYNARODOWE

Art. 91 Konstytucji RP

1. Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.
2. **Umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.**
3. **Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.**

MIEJSCE UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH W SYSTEMIE ŹRÓDEŁ PRAWA

Umowy ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie – art. 91 ust. 2 Konstytucji (**pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy nie da się pogodzić z umową**)

Umowy nieratyfikowane – **nie jest to źródło prawa powszechnie obowiązującego** (*a contrario* z art. 87 ust. 1 Konstytucji)!

Należy pamiętać, że wszystkie umowy międzynarodowe muszą być zgodne z Konstytucją RP (art. 133 ust. 2 i art. 188 pkt 1 Konstytucji RP). **O zgodności umów międzynarodowych z Konstytucją orzeka Trybunał Konstytucyjny.**

KAZUS NR 5

Właściwi ministrowie Słowacji, Niemiec i Polski postanowili zawrzeć umowę dotycząca współpracy w dziedzinie obronności. Rada Ministrów zwróciła się z wnioskiem do Sejmu o wyrażenie zgody na jej ratyfikację. Sejm uchwalił ustawę wyrażającą zgodę. Umowa została przekazana Prezydentowi do ratyfikacji. Prezydent odmówił jednak podpisania ustawy, stwierdzając, że tryb wyrażenia zgody na ratyfikację był niezgodny z przepisami Konstytucji RP. Zdaniem Prezydenta, Sejm w drodze uchwały powinien zdecydować o trybie wyrażenia zgody na ratyfikację. W związku z tym Prezydent wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej z Konstytucją RP.

1. W jakim trybie powinna być ratyfikowana umowa pomiędzy Słowacją, Niemcami i Polską?
2. Czy Prezydent RP może zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego w trybie kontroli prewencyjnej z wnioskiem o zbadanie zgodności ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej z Konstytucją RP?
3. Czy Prezydent ma rację?

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ W KRAJOWYM PORZĄDKU PRAWNYM

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ


```
graph TD; A[PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ] --> B[PRAWO PIERWOTNE]; A --> C[PRAWO WTÓRNE];
```

PRAWO PIERWOTNE

- traktaty założycielskie
- traktaty akcesyjne
- ogólne zasady prawa

PRAWO WTÓRNE

- rozporządzenia
- dyrektywy
- decyzje
- zalecenia i opinie

PRAWO PIERWOTNE UNII EUROPEJSKIEJ

- prawo pierwotne określa cele oraz główne zasady funkcjonowania Unii
- stanowi podstawę prawną działań instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii
- **prawo pierwotne jest hierarchicznie wyższe w stosunku do prawa stanowionego przez instytucje Unii (prawo pierwotne ma pierwszeństwo w stosunku do prawa wtórnego)**
- prawo stanowione przez organy unijne musi opierać się na normie kompetencyjnej zawartej w prawie pierwotnym
- oparte jest na wspólnej zgodzie państw członkowskich i może być zmienione przez państwa członkowskie

PRAWO WTÓRNE UNII EUROPEJSKIEJ

Art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

W celu wykonania kompetencji Unii instytucje przyjmują rozporządzenia, dyrektywy, decyzje, zalecenia i opinie.

Rozporządzenie ma zasięg ogólny. Wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich.

Dyrektywa wiąże każde Państwo Członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków.

Decyzja wiąże w całości. Decyzja, która wskazuje adresatów wiąże tylko tych adresatów.

Zalecenia i opinie nie mają mocy wiążącej.

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 lipca 1964 r. Flaminio Costa v. E.N.E.L (6/64)

- poprzez włączenie do wspólnotowego porządku prawnego wynikających z Traktatu praw i obowiązków dotychczas unormowanych w prawie krajowym, **państwa członkowskie trwale ograniczyły swoje suwerenne prawa i w konsekwencji nie mogą ustanawiać regulacji sprzecznych z istotą Wspólnoty**
- **stosowanie prawa wynikającego z Traktatu nie może być wyłączone przez przepisy krajowe, gdyż naruszałoby to wspólnotowy charakter tego prawa i podważałoby podstawy prawne funkcjonowania Wspólnoty**
- Trybunał wskazał, iż w odróżnieniu od zwykłych umów międzynarodowych Traktat ustanawiający EWG stworzył **własny porządek prawny, który został włączony do porządków prawnych państw członkowskich i musi być stosowany przez ich sądy krajowe**
- sformułowanie **tzw. zasady pierwszeństwa prawa wspólnotowego**

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 lutego 1963 r. Van Gend & Loos (26/62)

- Wspólnota stanowi nowy porządek prawnomiędzynarodowy, na rzecz którego państwa członkowskie ograniczyły w pewnym zakresie swoje suwerenne prawa; podmiotami tego porządku prawnego są zarówno państwa członkowskie, jak i ich obywatele (**autonomiczny charakter prawa wspólnotowego**)
- podstawowymi instrumentami mającymi zapewnić skuteczność prawu wspólnotowemu i jednocześnie ochronę praw jednostek (osób fizycznych, jak i prawnych) jest zasada nadrzędności i bezpośredniej skuteczności prawa wspólnotowego
- podmioty prywatne mogą powoływać się wobec organów (instytucji) publicznych na swoje uprawnienia wynikające z **jasnych i bezwarunkowych** przepisów prawa wspólnotowego
- sformułowanie **tzw. zasady skutku bezpośredniego**

MIEJSCE PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ W KRAJOWYM PORZĄDKU PRAWNYM

Konstytucja RP określa wprost jedynie miejsce prawa wtórnego, gdyż to właśnie do prawa wtórnego odnosi się art. 91 ust. 3 Konstytucji RP.

Prawo wtórne UE ma pierwszeństwo przed ustawami krajowymi – takie samo miejsce w hierarchii aktów prawnych, jak umowy międzynarodowe ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie.

Jakie jest miejsce prawa pierwotnego Unii Europejskiej w systemie źródeł prawa?

WYROK TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

K 18/04

„ Prawną konsekwencją art. 9 Konstytucji jest konstytucyjne założenie, iż na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, obok norm (przepisów) stanowionych przez krajowego legislatora, obowiązują uregulowania (przepisy) kreowane poza systemem krajowych (polskich) organów prawodawczych. **Ustrojodawca konstytucyjny świadomie więc przyjął, że system prawa obowiązujący na terytorium Rzeczypospolitej mieć będzie charakter wieloskładnikowy.** Obok aktów prawnych stanowionych przez krajowe (polskie) organy prawodawcze, w Polsce obowiązują i są stosowane także akty prawa międzynarodowego (...). **Prawo wspólnotowe nie jest przy tym prawem zewnętrznym w stosunku do państwa polskiego. W części stanowiącej prawo traktatowe, powstaje ono przez akceptowanie traktatów zawartych przez wszystkie państwa członkowskie (w tym Rzeczpospolitą Polską). W części zaś stanowiącej wspólnotowe prawo stanowione (pochodne), kreowane jest ono przy udziale przedstawicieli rządów państw członkowskich (w tym Polski) – w Radzie Unii Europejskiej oraz przedstawicieli obywateli europejskich (w tym obywateli polskich) w Parlamencie Europejskim (...)**”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 maja 2005 r. (K 18/04)

WYROK TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

K 18/04

„Polski ustawodawca stoi na gruncie jednolitości systemu prawnego bez względu na to, czy składające się na ten system akty prawne stanowią efekt działania prawodawcy krajowego, czy też powstały jako uregulowania międzynarodowe (o różnym zasięgu i charakterze) objęte konstytucyjnym katalogiem źródeł prawa (...)”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 maja 2005 r. (K 18/04)

„Polski ustrojodawca konstytucyjny, świadomy znaczenia umów o przekazaniu wykonywania kompetencji organów władzy publicznej „w niektórych sprawach” organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu (...) wprowadza więc istotne zabezpieczenia przed zbyt łatwym bądź niewystarczająco legitymowanym przekazaniem kompetencji poza system organów władzy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 maja 2005 r. (K 18/04)

WYROK TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

K 18/04

„Przekazanie kompetencji „w niektórych sprawach” rozumiane musi być zarówno jako zakaz przekazania ogółu kompetencji danego organu, przekazania kompetencji w całości spraw w danej dziedzinie, jak i jako zakaz przekazania kompetencji co do istoty spraw określających gestię danego organu władzy państwowej. **Konieczne jest więc tak precyzyjne określenie dziedzin, jak i wskazanie zakresu kompetencji obejmowanych przekazaniem (...)**”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 maja 2005 r. (K 18/04)

„ (...) Konstytucja pozostaje zatem – z racji swej szczególnej mocy – „prawem najwyższym Rzeczypospolitej Polskiej” w stosunku do wszystkich wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych. Dotyczy to także ratyfikowanych umów międzynarodowych o przekazaniu kompetencji „w niektórych sprawach”. Z racji wynikającej z art. 8 ust. 1 Konstytucji nadrzędności mocy prawnej korzysta ona na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z pierwszeństwa obowiązywania i stosowania (...)

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 maja 2005 r. (K 18/04)

Opracowano na podstawie:

- B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012
- L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, Warszawa 2016
- M. Granat, M. Zubik (red.), *Prawo konstytucyjne. Kazusy i ćwiczenia*, Warszawa 2012
- W. Czapliński, A. Wyrozumska, *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2014
- J. Barcz, M. Górka, A. Wyrozumska, *Instytucje i prawo Unii Europejskiej. Podręcznik dla kierunków prawa, zarządzania i administracji*, Warszawa 2015